

Sygn. akt I CSK 306/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 maja 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa H.U., P.K., F.K. i D.D.
przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Infrastruktury
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 maja 2009 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 24 stycznia 2008 r., sygn. akt [...]

**oddala skargę kasacyjną, zasądza od powodów na rzecz
pozwanego 2.400 (dwa tysiące czterysta) zł kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powodowie dochodzili zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Budownictwa (obecnie Infrastruktury) łącznie 1.196.000 odszkodowania za przejęcie przez pozwanego z mocy decyzji z dnia 2 lipca 1970 r. własności działki położonej w G. przy ul. H., oznaczonej nr 216, należącej w 3/8 części do powódki H.U., a pozostałej części do spadkodawców rodziny K. oraz 599.733 zł odszkodowania za utracone przez nich korzyści, których nie uzyskali, na skutek niemożności władania działką w okresie od dnia 17 października 1997 r. do marca 2006 r. Decyzją z dnia 30 października 2003 r. Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast stwierdził, że decyzja z dnia 2 lipca 1970 r. o przejęciu własności nieruchomości została wydana z naruszeniem prawa. Na rozprawie w dniu 13 grudnia 2006 r. powodowie rozszerzyli powództwo, domagając się zasądzenia na rzecz powódki H.U. kwoty 935.985 zł oraz na rzecz każdego z pozostałych powodów po 233.996 zł. Rozszerzenie powództwa dotyczyło żądania za utracone korzyści za dodatkowy okres od marca do listopada 2006 r.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 21 grudnia 2006 r. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powodów następujące kwoty:

- na rzecz powódki H.U. 598.000 zł z odsetkami od 16 kwietnia 2004 r.,
- na rzecz P.K. , F.K. i D.D. po 149.500 zł na rzecz każdego z nich z odsetkami od 16 kwietnia 2004 r.,
- na rzecz K.K. 149.500zł z odsetkami od 13 stycznia 2004 r.,

oddalił powództwo w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach procesu.

Uwzględnienie powództwa nastąpiło na podstawie art. 160 k. p. a., mającego zastosowanie do rozpoznawanych roszczeń na mocy art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) i dotyczyło wartości działki utraconej przez H.U. oraz przez spadkodawców powodów. Wartość działki została oszacowana przez biegłą na kwotę 1.196 zł i przyjęta przez Sąd za podstawę orzekania. Jednocześnie Sąd oddalił w całości roszczenie o powetowanie utraconych korzyści, uznając, że

brak jest podstawy do jego zasądzenia, gdyż odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną na skutek wydania bezprawnej decyzji ograniczała się według art. 160 § 1 k.p.a. do szkody rzeczywistej, a zatem nie obejmowała odpowiedzialności za utracone korzyści. Zdaniem Sądu Okręgowego, decydujące znaczenie ma tu źródło szkody, którym była bezprawna decyzja z dnia 2 lipca 1970 r., a nie jej trwanie w czasie – także już po wejściu w życie Konstytucji, według której wymogów – jak to orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 września 2003 r., K 20/02 (OTK – A 2003, nr 7, poz. 76) – art. 160 § 1 k.p.a. w części ograniczającej odszkodowanie za niezgodne z prawem działanie władzy publicznej do rzeczywistej szkody jest niezgodny z art. 77 Konstytucji. Niezależnie od braku podstawy do przyznania odszkodowania za utracone korzyści, w ocenie Sądu roszczenie to było nieuzasadnione z przyczyn merytorycznych. Zgodnie bowiem z opinią biegłej, aby móc uzyskiwać korzyści z nieruchomości przez pobieranie opłat za parkowanie na niej pojazdów, trzeba byłoby poczynić na nią nakłady. Według wyliczeń biegłej, koszt tych, koniecznych z tego punktu widzenia, nakładów przewyższa nieco korzyści, które powodowie mogliby uzyskać z nieruchomości w okresie od 17 października 1997 r. do 2006 r. Z tej przyczyny zatem roszczenie to jest również bezpodstawne.

Apelacja powodów, kwestionująca oddalenie ich roszczenia o utracone korzyści, została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 24 stycznia 2008 r. Sąd ten podzielił ocenę prawną Sądu I-ej Instancji, przychylając się do poglądu, że o zakresie naprawienia szkody decyduje moment jej powstania, a więc data pojawienia się pierwszego uszczerbku w dobrach poszkodowanego. Oceniając zatem skutki prawne zdarzenia będącego źródłem obowiązku odszkodowawczego, które nastąpiło przed wejściem w życie Konstytucji, Sąd nie może rozpatrywać przesłanek odpowiedzialności władzy publicznej w świetle przepisów ustawy zasadniczej, które weszły w życie później i obowiązywały w dacie orzekania, gdyż naruszałoby to zakaz niedziałania prawa wstecz. Przesądzając negatywnie zasadę prawną odpowiedzialności pozwanego za utracone korzyści przez powodów, Sąd Apelacyjny uznał za bezprzedmiotowe bliższe rozważania, które dotyczyłyby możliwości uzyskania tych korzyści bez konieczności poczynienia przez powodów nakładów na nieruchomość. Podkreślił jednak, że zarzuty apelacji kwestionujące

prawidłowość ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy są nietrafne, gdyż Sąd ten prawidłowo zebrał i ocenił w granicach przysługujących mu uprawnień materiał dowodowy, a zajęte stanowisko uzasadnił zgodnie z wymogami art. 328 § 2 k.p.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zakwestionowali powodowie skargą kasacyjną. Zarzucili naruszenie art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w brzmieniu wynikającym z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 września 2003 r., K 20/02 w zw. z art. 5 ustawy zmieniającej k.c. i w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. Na tej podstawie wnieśli o uchylenie skarżonego orzeczenia i zasądzenie dodatkowo od pozwanego na rzecz powódki H.U. kwoty 337.985 zł z odsetkami od 13 stycznia 2004 r. oraz na rzecz pozostałych powodów po 84.496 zł na rzecz każdego z nich z odsetkami od 16 kwietnia 2004 r., ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trybunał Konstytucyjny, uznając w wyroku z dnia 23 września 2003 r. K 20/02, że art. 160 § 1 k.p.a., w części ograniczającej odszkodowanie za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej do rzeczywistej szkody, jest niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji, zastrzegł jednocześnie, iż to jego rozstrzygnięcie znajduje zastosowanie do szkód powstałych od dnia 17 września 1997 r., to jest od daty wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zastrzeżenie to wywołało rozbieżności co do jego rozumienia. W szczególności dotyczyły one sytuacji, w których zdarzenie wywołujące szkodę zaszło przed datą wejścia w życie Konstytucji, zaś skutki tego zdarzenia w postaci trwania i powiększania się rozmiarów szkody rozciągały się w czasie po tej dacie. Początkowo w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano stanowisko, że stwierdzenie przez Trybunał niekonstytucyjności art. 160 § 1 k.p.a. w części ograniczającej odszkodowanie do rzeczywistej straty nie dotyczy dochodzenia odszkodowania za szkody powstałe przed wejściem w życie Konstytucji, ponieważ przy orzekaniu odszkodowania powinno się stosować stan prawny obowiązujący w dacie zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę (por. wyroki: z dnia 25 stycznia 2006 r., I CK 273/05, z dnia 12 września 2007 r., I CSK 220/07, czy z dnia 5 grudnia 2007r., I CSK 301/07 – niepubl.). W tym nurcie orzeczniczym utrzymują się również rozstrzygnięcia Sądów obu Instancji zapadłe w rozpoznawanej sprawie.

Stopniowo jednak Sąd Najwyższy odchodził od tego poglądu, przyjmującego zasadę jedności szkody na rzecz stanowiska odmiennego, zgodnie z którym na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. możliwe jest dochodzenie odszkodowania za okres po dniu 17 października 1997 r., obejmującego utracone korzyści w wypadku, gdy wadliwa decyzja administracyjna, stanowiąca źródło szkody, została wydana przed tą datą (por. wyroki: z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7 – 8, poz. 132, z dnia 22 stycznia 2008 r. II CSK 376/07, niepubl, z dnia 8 lutego 2008 r., I CSK 477/07, niepubl., z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 435/07, niepubl., z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 464/07, niepubl., z dnia 26 czerwca 2008 r., II CSK 79/08, niepubl. oraz uchwałę z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 123/08, BIUL.SN 2008, nr 12, poz. 5). Stanowisko to uwzględnia i akcentuje zróżnicowaną strukturę szkody oraz jej potencjalnie dynamiczny charakter, który może powodować jej zmienność w czasie zarówno pod względem jakości, jak i ilości. Dlatego też dla ostatecznej oceny zobowiązania odszkodowawczego znaczenie ma nie tylko, kiedy nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, ale także, kiedy ona się pojawiła (powstała). W związku z tym, w powołanej uchwale Sąd Najwyższy, rozważając kwestię powstania i wymagalności utraconej korzyści w postaci pozbawienia właściciela możliwości pobierania czynszu za najem uznał, że szkoda z tego tytułu, będąca następstwem wydania decyzji administracyjnej, której nieważność następnie stwierdzono, powstaje nie tylko w chwili utraty możliwości korzystania z rzeczy, lecz także w każdej chwili niemożności uzyskania czynszu w terminie płatności. Sąd Najwyższy potwierdził stanowisko zajęte w tej uchwale w wyroku z dnia 9 stycznia 2009 r., I CSK 272/08, niepubl.

Kierując się tym dominującym, a w ostatnim okresie w zasadzie jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, trzeba stwierdzić, że w razie wyrządzenia szkody na skutek decyzji administracyjnej wydanej przed dniem 17 października 1997 r., której niezgodność z prawem stwierdzono po tej dacie, powodowi przysługuje od dnia 17 października 1997 r. na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. odszkodowanie nie tylko za poniesioną rzeczywistą szkodę, ale także za utracone od tej daty korzyści. Jest tak zwłaszcza w sytuacji, z którą mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie, kiedy to szkoda z tytułu utraconych korzyści trwa w czasie i narasta. Dlatego nie można podzielić w tej kwestii odmiennego poglądu prezentowanego

przez Sąd w zaskarżonym wyroku. Skuteczne zakwestionowanie tego poglądu nie powoduje jednak uwzględnienia skargi kasacyjnej. Z ustaleń Sądu Okręgowego, opartych na opinii biegłej, wynika, że wartość realnie spodziewanych, a nie uzyskanych korzyści z nieruchomości powodów, użytkowanej na cele przemysłowo – składowe, wyniosłaby za okres objęty sporem około 600.000 zł, zaś koszt nakładów, niezbędnych do uzyskania tych korzyści – 609.000 zł. Sąd Apelacyjny nie rozważał wprawdzie tej kwestii szczegółowo, konsekwentnie uznając, iż – ze względu na prezentowany pogląd prawny – jest to niepotrzebne, jednakże ostatecznie stwierdził w sposób jednoznaczny, że podziela prawidłowość ustaleń i oceny dowodów, dokonanych przez Sąd I-ej Instancji. Stwarza to wystarczającą podstawę do przyjęcia konstatacji, że w ogólnym bilansie powodowie nie ponieśli w tym zakresie szkody, gdyż wartość nakładów, które musieli by poczynić, jest równa, a nawet nieco przewyższa, utracone korzyści. Prowadzi to do wniosku, że zaskarżony wyrok, mimo nietrafnej argumentacji prawnej, ostatecznie odpowiada prawu, co uzasadnia oddalenie skargi kasacyjnej.

Dlatego na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.